

Warszawa, 06-10-2023 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.7031.30.2023.AT

Pan

Marcin Smolik

Dyrektor Centralnej Komisji

Egzaminacyjnej

ePUAP

Szanowny Panie Dyrektorze,

od dłuższego czasu do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływały sygnały o możliwych skutkach nowych zasad organizacji egzaminu maturalnego. Swoje obawy zgłaszali m. in. nauczyciele języka polskiego, którzy po zapoznaniu się z materiałami przygotowanymi przez Centralną Komisję Egzaminacyjną wskazywali, że wymagania maturalne oraz kryteria oceniania są niejasne i mogą prowadzić do niesprawiedliwego traktowania uczniów.

W wystąpieniu generalnym z dnia 4 marca 2022 r., skierowanym do Ministra Edukacji i Nauki¹, zwróciłem uwagę na list otwarty polonistów w sprawie nowej formuły Matury 2023 z języka polskiego, który zawierał wiele krytycznych uwag wobec

¹ Znak VII.7031.5.2022, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-nowa-matura-nieprzygotowani-nauczyciele> (dostęp: 28.09.2023).

planowanych zmian². Wskazywano na konsekwencje zdalnej nauki, późne opublikowanie informatorów maturalnych, małą ilość materiałów ćwiczeniowych, niedostateczne przeszkolenie nauczycieli. Poloniści domagali się ograniczenia wymagań dla maturzystów oraz zorganizowania w trybie pilnym rzetelnych i merytorycznych szkoleń dla nauczycieli języka polskiego, zwłaszcza w zakresie dookreślenia formy wypracowania, funkcjonalności kontekstów oraz kryteriów i sposobów oceniania arkuszy egzaminacyjnych i wypowiedzi ustnych (ze szczególnym uwzględnieniem egzaminatorów i kandydatów na egzaminatorów) oraz umieszczenie na stronach Centralnej Komisji Egzaminacyjnej przykładowych zestawów maturalnych oraz poradników dla nauczycieli i uczniów.

W grudniu 2022 r. została opublikowana petycja do CKE „O ludzki wymiar nowej matury z języka polskiego, czyli murem za maturzystami (albo głową w mur)”³. Jej autorzy odnosili się do kryteriów oceniania pracy pisemnej, a także do samej filozofii egzaminu. Krytykowano zwłaszcza szczegółowe tabele określające liczbę punktów, jakie miały być przyznane na podstawie błędów popełnionych przez osobę zdającą. Zdaniem polonistów „także kryteria oceniania zawartości merytorycznej wypracowania są niejasne, nieczytelne, niespójne, uznaniowe, a w efekcie krzywdzące uczniów”. Część postulatów, m.in. ograniczenie wymagań egzaminacyjnych oraz złagodzenie zasad oceniania, została zrealizowana.

Według dostępnych informacji, w tym roku do okręgowych komisji egzaminacyjnych wpłynęło 41 630 wniosków o wgląd do prac maturalnych (na 253 495 osób zdających maturę w maju)⁴, co świadczy o wysokim poziomie nieufności. Opinia publiczna była szczególnie poruszona sprawą maturzystki, która po rozpatrzeniu odwołania przez Kolegium Arbitrażu Egzaminacyjnego, już po napisaniu przez nią

2

https://www.petycjeonline.com/list_otwarty_polonistek_i_polonistow_w_sprawie_nowej_formuy_matury_2023_z_zyka_polskiego (dostęp: 28.09.2023).

3

https://www.petycjeonline.com/petycja_polonistek_i_polonistow_do_cke_o_ludzki_wymiar_nowej_matury_z_zyka_polskiego_czyli_murem_za_maturzystami_albo_gow_w_mur_manifest_polonistow?fbclid=IwAR2jJUKX4oH9a9ulQaLMzKbclxkYCIjTNINpAeZjyY4xWOJ2Oz169-uBnTY (dostęp: 28.09.2023).

⁴ M. Sewastianowicz „Błąd w sprawdzaniu egzaminu może zaważyć na przyszłości, a o odszkodowanie trudno”, 02.09.2023, <https://www.prawo.pl/oswiata/blad-przy-sprawdzaniu-egzaminu-odszkodowanie,522910.html> (dostęp: 28.09.2023).

egzaminu poprawkowego z języka polskiego, uzyskała informację, że ostateczny wynik jej egzaminu to 72 %. Z uwagi na niezdaną maturę absolwentka nie wzięła udziału w pierwszej rekrutacji na uczelnie⁵. Opisywane nieprawidłowości, nawet jeśli dotyczą wyjątkowych sytuacji, zmniejszają przekonanie obywateli o odpowiednich kompetencjach egzaminatorów oraz słuszności całej idei egzaminów zewnętrznych.

Jednym z celów egzaminu maturalnego jest selekcja kandydatów na studia w oparciu o obiektywne kryteria. Obecne zasady sprawdzania zadań maturalnych prowadzą jednak do zarzutów, że wynik egzaminu zależy w dużej mierze od uznania egzaminatora. Czynniki, które mogą wpływać na wynik, to m. in. niewłaściwe przeszkolenie egzaminatorów, ich cechy osobiste i sytuacja życiowa (zbyt surowość, brak uważności, zmęczenie), pomijanie informacji o specyficznych trudnościach w nauce osoby zdającej, niejasne wymogi. W ocenie osób, które badały sposób sprawdzania prac maturalnych, w wielu przypadkach trudno jest stwierdzić, dlaczego egzaminator odjął punkty. Bezpodstawne decyzje egzaminatorów mogły obniżyć ocenę końcową nawet o kilkanaście punktów procentowych⁶. Ponieważ tylko część maturzystów ubiega się o ponowne sprawdzenie prac, nie można stwierdzić, jak kształtują się wyniki matur, co uniemożliwia właściwym organom ocenę funkcjonowania systemu oświaty.

Dla zapewnienia wysokiej wartości egzaminów zewnętrznych konieczne jest określenie takich kryteriów oceny, które są możliwie sprawiedliwe, obiektywne i akceptowalne dla osób zainteresowanych. Wynik egzaminu powinien stanowić odbicie faktycznych wiadomości i umiejętności piszącego. Ogromne znaczenie ma także rzetelne przeszkolenie egzaminatorów, ich staranny dobór oraz zapewnienie im odpowiednich warunków pracy.

⁵ K. Wójcik „Oblała maturę przez błąd egzaminatora. Kto zapłaci za stracone wakacje i studia”, 30.08.2023, [Oblała maturę przez błąd egzaminatora. Kto zapłaci za stracone wakacje i studia - rp.pl](https://www.wieź.pl/oblała-maturę-przez-błąd-egzaminatora-kto-zapłaci-za-stracone-wakacje-i-studia-rp-pl) (dostęp: 28.09.2023).

⁶ J. Sosnowski „Matura 2023, czyli katastrofa egzaminacyjna”, 29.08.2023, [Matura 2023, czyli katastrofa egzaminacyjna - Wieź \(wiesz.pl\)](https://www.wieź.pl/matura-2023-czyli-katastrofa-egzaminacyjna-wieź-wiez-pl) (dostęp: 28.09.2023).

Błędne sprawdzenie pracy maturalnej wiąże się z dużym stresem dla osoby zdającej oraz powoduje utrudnienia podczas rekrutacji na studia. Z uwagi na możliwe naruszenia praw indywidualnych osób, skutkujące powstaniem szkody lub krzywdy, kwestia organizacji egzaminów zewnętrznych bywa rozpatrywana w kontekście odpowiedzialności odszkodowawczej instytucji państwa.

Z uwagi na powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 1058), uprzejmie proszę Pana Dyrektora o odpowiedź na pytanie, czy Centralna Komisja Egzaminacyjna rozważy podjęcie działań w celu poprawy systemu sprawdzania prac. Będę wdzięczny za informację o sposobie weryfikowania poprawności oceniania egzaminów oraz trybie postępowania CKE w przypadku stwierdzenia, że w pracy konkretnego egzaminatora pojawiają się liczne uchybienia.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/